

Balbulakdan bir owurt

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 21 января, 2025

Balbulakdan bir owurt MIRASGÄRIŇ UMMANYNDAN

Milli miras. Onuň manydyr mazmun jähtiniň jaýdarlygy. Balbulaga gaýra dur diýýän datly dünýäsi. Asyrlardan aşyryp okalan goýazy gory. Ondaky tükeniksiz taryhylyk. Şol taryhylygyň bar babatlardaky alga alarly ajaplygy. Gunt (gurşun) düşen ýaly peseňli älemi, ýalana ýaransyz tereňligi, onda-da tälim-terbiýe alybermeli, huşa hemaýaty bizi benduwanlyga ýetirdi.

Şeýdibem, edenli eždatlarymyzyň medeni mirasyndaky nepis nemunalary ýygnamagyň ýokawuntly ýoluna düşdük. Köme sumkamyzy süýröp, ýaban ýatyşmyza güneşlu diýarymyzyň köp ýerlerini sökme kemini goýmadyk. O taýlardaky göwni galkymly gojalar, misli gurhan ejeler bile hemsöhbət bolduk.

Şeýdip gapysyndan girdigiň, «Bäý-bä!» diýdirýän giň göwrümlü edebi-etnografik muzeýiň teki tutuldy. Ýedi ýüze ýakyn şirewüntli rowaýat, iki yüz gowrak goşgy, on sekiz müňe ýakyn atalar sözi, dört yüz çemesi halk hekimçiligi taýýar boldy.

Biz gyzylyň gyryndysy ýaly milli mirasymyzy ýygnamaly. Onda-da jonuk galamymyzdyr kertilmez kagyzymyzy gapdalymyzdan goýman, gaçymyz giden ýaly bolup ýygnamaly. Özünü-de, ýerli-ýerden, gözümize gurt düşen dek, ýadaman-ýaltanman ýygnamaly. Çünki, biz özümüzizi ösňedip-ösdürüp, şu deňli-derejelere ýetiren könelerimiziň öňündäki nesil bergidarlygymyz. Pir emri ýaly wajyp wezipämiz.

Indi bolsa, şol wajyp wezipä düşüňýän şägirdim Aşyr SALYH tarapyndan toplanan halk pähimleriniň bir üleşüni hak hossarlaryna hödürlemekçi.

Ümür ESEN,
mirasgär.

► BALBULAKDAN BIR OWURT

Abraýyň,
Gaznaň.

* * *

Agyzlyň agzynda,
Toýnaklyň tozunda.

* * *

Atañ-eneň bozlamasyn,
Gardaşlaryň yzlamasyn.

* * *

Atyň seýsi duşsa
Guş bile dalaşar.

* * *

Barsyz bolmasa,
Barjamly bolmaz.

* * *

Baş atana-da, baş at,
Daş atana-da, baş at.

* * *

Başy artanyň,
Goşy artar.
Goşy artanyň,
Aşy artar.
Aşy artanyň,
Işi artar.
Işi artanyň,
Ýaşy artar.

* * *

Beren eliň,
Bereke di artar.

* * *

Berimsiz gul bolandan,
Börä ýal bol.

* * *

Bir güýzlük,
Üç ýazlyk.
Bir gün ömre,
Müň gowga.

* * *

Bir-ä, ýagşylygyňy göm,
Birem kişi aýbyny.

* * *

Burnumam ýok,
Pohumam.

* * *

Wada kylmak karz,
Karzy bermek parz.

* * *

Gadyram karz,
Hödürem.

* * *

Gadyr eden,
Gadyr görer.
Hödür eden
Hödür görer.

* * *

Gara gadyr,
Keçe göwün.

* * *

Gezeklije
Gazykdyr.

* * *

Garahmede barsaň,
Akga-da-akga.
Topaza barsaň,
Şakga-da-şukga.

* * *

Gep otarsaň,
Çep bolar.
Ot otarsaň,
Nep bolar.

* * *

Gepe gulak gersen,
Dagdaky tekäň,
Buşugyny eşidersiň.
Pähime gulak gersen,
Dagdan tapmadygyňy
Duldan taparsyň.

* * *

«Hiç» diýip ökünenden,
«Giç» ekinen ýagşy.

* * *

Gowy göreniňden, gaça dur.

* * *

Goýnuň eti süýji,
Dilegi ajy.

* * *

Goýun saýlatsaň,
Möjege saýlat.

* * *

Göwni bölekdenem bolma,
Ýeke dalakdanam.

* * *

Göwnüňe gelen,
Alnyňa gelmesin.

* * *

Göwnüňi pes tut,
Derýalaram pese akýandyr.

* * *

Göwün göwni görmese,
Gyz göwni görmez.

* * *

Gülüp gowga galan,
Ölüp toba gelen.

* * *

Gulak eşidenini
Göz görmesin,
Göz göreninem,
Ojakdan sowsun.

* * *

Gyz bala,
Uz bala.

* * *

Gyňyrja-da bolma,
Goňurja-da.

* * *

Gyşyk ýük ýol almaz,
Könek köze bolmaz.

* * *

Daýhany ýer tanar,
Bakgaly bazar.

* * *

Damja damsa,
Derýa daşar.

* * *

Daşa dolag,
Dile çolag.

* * *

Deňziň düri düýbünde.

* * *

Dogumlam bol,
Dolançaklam.

* * *

Dost-dostdan

Gaçmalam däl,
Geçmelem däl.

* * *

Dost öýi ~ ybadat.

* * *

Doýup dökünmedige,
Ýaňylyp, ökünmedige
Işem buýurma,
Ýoldaşam bolma.

* * *

Dynçlygyň ýagşysy,
Gulak dynçlygy.

* * *

Ýeke bolup ýol bilenden,
Ýedi bolup azaşay.

* * *

Ýekelik ~ ýetimlik.

* * *

Ýer aldamazam,
Aldatdyrmazam.

* * *

Ýerde ýer bar.

* * *

Ýerden bereket,
Ilden adalat
Göterilmesin.

* * *

Ýetmiş boldy,
Bitmiş boldy,
Gitmiş boldy.

* * *

Ýolam bol
Arça-da bol,
Ýolamanam.

* * *

Ýokuny tapsañ,
Ýag bil.
Köküni tapsañ,
Bag bil.

* * *

Jany saga
Owkat tapdyr.

* * *

Jedel jeň getir,
Doga ýañ.

* * *

Zeñlese-de nan,
Gatasa-da.

* * *

Il adamy,
Ýol adamy,
Du:l adamy.

* * *

Iliň iti bilenem,
Işiň bolmasyn,
Ýalagy bilenem.

* * *

Ilki özüňi öwren,
Onsoň yzyňy.

* * *

Iňňe ýalyňy,
Iner etme.

* * *

It başly,
Dokuz aýakly.

* * *

Içiň gyssa,
Bazara bar.

* * *

Ýyly suwam ýarar,
Ýyly sözem.

* * *

Ýüregiň gyssa,
Ýetimiň arkasyny sypala.

* * *

Kamatyň pesem bolsa,
Gymmadyň belent bolsun.

* * *

Kanagat ~ imanyň düşegi.

* * *

Kanagat kakylsa,
Iman tapylmaz.

* * *

Kişi maly göze dürter.

* * *

Mollasam döwrüne görä,
Gaýrysam.

* * *

Mollanam halaýgyn,
Azaphonam.

* * *

Nebis gözde,
Gudrat sözde.

* * *

Owadanlyk ~ kyrk günlük,
Edenlilik ~ kyrk ýyllyk.

* * *

Oglum kapyram bolsa,
Gelnim musulman bolsun.

* * *

Ogluňa at münmäni öwret,
At münene yrsgal geler.

* * *

Ojagym bar,

Obam bar,
Günähim bar,
Tobam bar,
Imanym bar,
Käbäm bar.

* * *

Öz sandygyňa ýerleşmedik,
Kişi sandygynda saklatmaz.

* * *

Öz hakym,
Öz azabym.

* * *

Özi gidip,
Sözi galdy.
Gyşy gidip,
Ýazy galdy.

* * *

Özi neresse,
Agzam arassa.

* * *

Özüň üçin iýersiň,
Iliň üçin geýersiň.

* * *

«Öldi» diýip aglama,
«Galdym» diýip agla.

* * *

Ölmegem toba gelmek.

* * *

Öliň günäsini geçmedik,
Diriň günäsini geçmez.

* * *

Ömrüň bolsun,
Ýylyň gelsin.

* * *

Paýhas miwesi halallyk.

* * *

Pahyram penala,
Possunlynam.

* * *

Pişesiz at gazyga höwür.

* * *

Puluň bolsa,
«Aly aga-da, jan aga».
Puluň bolmasa,
«Aly kör-de, loly kör».

* * *

Pyglyň üýtgeşe,
Işiň gaýtdygy.

* * *

Päliň pis bolandan,
Päliň pes bolsun.

* * *

Söz saýlasaň,
Ýürek agyrmaz.
Ýol saýlasaň,
Aýak agyrmaz.

* * *

Sözenim ~ özenim.

* * *

Süýthorluk ~ bathorluk.

* * *

Süýşürdiň-de, iýmedimmi?
Uzatdyň-da, geýmedimmi?

* * *

Syr saklan,
Dür saklar.

* * *

Taýka kakla,
Gunanka sakla.

* * *

Togap etseň, sogap bar.

* * *

Ümeliği ümzügim,
Kümeli geleşigim.

* * *

Üç gyzlyň halyny
Günde bir sora.

* * *

Ussadyňky ezeli,
Ysnadyňky emeli.

* * *

Haýram adat,
Şerem.

* * *

Halal ~ mert,
Haram ~ namart.

* * *

Halal eseler,
Haram peseler.

* * *

Halala ýakynlaş,
Haramdan daşlaş.

* * *

Halallyk ~ keramat,
Haramlyk ~ garamat.

* * *

Halha törüň,
Halha äriň.

* * *

Haram bar,
Haýýaram bar.

* * *

Haram iýen harsy gördüm,
Halal iýen barsy gördüm.

* * *

Haram halallykdan çykmaz.

* * *

Hezzet etseň «eşege»,
Çorba döker düşege.

* * *

Heleýi otyr,
Äri getir.

* * *

Hataňda argyn durmaz,
Aýyňda berçin.

* * *

Hudaý beren, Hydyr gören.

* * *

Hudaý halal iýeniňkini tiz,
Haram iýeniňkini haýal eşider.

* * *

Huday her kişä
Göterjek ýüküni urar.

* * *

Hudaý hormatyňy gaçyrmasyn.

* * *

– Ejiriň ýamany nämedir?

– Ejiriñ ýamany ylymsylyk keselidir.

* * *

Ekseň dokunarsyň,
Ekmeseň ökünersiň.

* * *

Ekip ekinen, doýup dokunan.

* * *

El ~ haýa, el ~ iman.

* * *

Ýabyly ~ ýarlyksyz.

* * *

Ýagşy bilen ýere bar,
Ýaman bilen göre bar.

* * *

Ýagşy it ýalagyndan,
Ýaman it gylygyndan.

* * *

Ýagşylyk etseň, ýanyňda gör.
Ýamanlyk etseň, alnyňda.

* * *

Ýagşyny il tanar, ýaltany pil.

* * *

Ýalan sözläniň, kaşygy bilinde.

* * *

Ýandagyň ody gursun, öweýiň ady.

* * *

Ýaňylmajak bolsaň, ýatyp tur.

* * *

Ýaramaz molla, din apaty.

Ýaramaz tebip, jan apaty.

* * *

Ýatar garna

Ýarpyrak. Halk döredijiligi we rowaýatlar